

Motion till riksdagen
2010/11:Ju293

av **Morgan Johansson m.fl. (S)**

Trygghet mot brott

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	2
Bekämpa brotten och brottens orsaker	4
En effektivare polis och lagföring	4
Kraftfull mobilisering mot den organiserade brottsligheten	5
Skärp det brottsförebyggande arbetet	6
Bekämpa övergrepp mot kvinnor och barn	6
Förbättra kriminalvården	7

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att slå ihop dagens 21 polismyndigheter till 1.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fristående myndighet som utreder brott där poliser eller åklagare är misstänkta.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en ny polisutbildning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en utredningsgaranti.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om straffreduktion för dem som medverkar till att lösa brott.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förundersökningsbegränsning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa en kraftfull polisiär organisation mot den grova organiserade brottsligheten (Reko).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vittnesskydd.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa kontaktpoliser i hela landet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett nytt straff för våldtäkt – synnerligen grov våldtäkt.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skärpa straffet för sexköp och införa skadestånd.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stalkning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt kunskapscentrum som kan förbättra forskningen om sexualförbrytare.¹
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskild kompetens på akutsjukhus för den som utsatts för sexuella övergrepp.¹
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en hjälptelefonlinje.¹
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Internetbaserad behandling.¹
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om målsägandebiträdens inträde tidigare i processer.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnahus.

Fel! Okänt namn på

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om halvvägshus.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utslussningsstöd.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en redogörelse för om kriminalvårdens resurser används effektivt och är tillräckliga för att bedriva en fungerande verksamhet.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en oberoende instans för tillsyn av kriminalvården.

¹ Yrkandena 13–16 hänvisade till SoU.

Fel! Okänt namn på

Bekämpa brotten och brottens orsaker

Alla människor ska kunna känna sig trygga i vardagen och slippa känna rädsla för att utsättas för brott. Vårt öppna samhälle bygger på demokratiska värderingar om lika människovärde och ömsesidig respekt. Brott kränker rättigheter till liv och egendom, inskränker människors frihet, hotar öppenheten och undergräver tilliten mellan människor och gentemot samhället. Därför kan brott aldrig accepteras.

Vi socialdemokrater vill bekämpa brott, men också de sociala orsakerna bakom brott. Vi vill bekämpa den organiserade brottsligheten och arbeta brottsförebyggande för att hindra att ungdomar hamnar i kriminalitet. Under fyra år har den borgerliga regeringen haft möjligheten att visa vad de vill inom rättspolitik. Vi kan konstatera att det har varit fyra förlorade år. Inget brottsförebyggande arbete har presterats, inga nödvändiga reformer har skett vad gäller polisens organisation. Kampen mot den organiserade brottsligheten saknar effektivitet.

Sex år i rad, från år 2000 till år 2006 ökade Socialdemokraterna anslagen permanent till rättsväsendet med sju miljarder kronor. Två nya polisutbildningar startades, en i Växjö och en i Umeå. Vi såg till att polis och åklagare fick effektiva verktyg för att kunna bekämpa den organiserade brottsligheten. Samtidigt genomförde vi en reform för att förbättra påföljderna för unga lagöverträdare – ungdomstjänst och medling infördes. Socialdemokraterna tog även flera viktiga steg för att åstadkomma ett ökat skydd för kvinnor. Bland annat antogs en ny sexualbrottslag så att fler gärningar blev klassade som våldtäkt. Antalet poliser och civilanställda inom polisen ökade med 2 300 personer. Utvecklingen av rättsväsendet måste fortsätta.

En effektivare polis och lagföring

Svensk polis ska vara rustad för att följa med i samhällsutvecklingen. En effektiv polisorganisation behövs. Därför menar vi att dagens 21 polismyndigheter ska slås samman till 1 myndighet. Det ger en bättre resursanvändning och styrning av verksamheten. Administrationen ska bantas och det lokala inflytandet ska stärkas. Rättssäkerheten och förtroendet för rättsväsendet ska förbättras genom en fristående myndighet som utreder brott där polis eller åklagare är misstänkta. Kvaliteten på polisens arbete ska höjas och den enskilde polisens kompetens förstärkas. Därför vill vi se en ny modern högskoleutbildning för polisyrket. Polisen behöver fler civilanställda för att fokusera på sin brottsbekämpande verksamhet och bredda sin kompetens. De två senaste åren har antalet civilanställda minskat med flera hundra. Poliser tvingas nu göra deras arbete. Det är knappast effektivt. Samtidigt noterar vi att polisen sedan år 2009 går med överskott.

Vardagsbrottsligheten skapar otrygghet i samhället. Många blir upprörda över att de inte får den hjälp de förväntar sig. Anmälningar blir liggande utan

åtgärd och handläggningstider är orimligt långa. Polisen måste bli bättre på att lösa dessa brott. Vi vill införa en utredningsgaranti som innebär att alla som anmäler ett brott ska få återkoppling om hur ärendet hanteras inom maximalt en månad.

Ett problem, både för rättssäkerheten och effektiviteten, är stora komplicerade mål som pågår i årtal. För att öka effektiviteten i rättsprocessen menar vi att misstänkta personer som hjälper till att utreda brott de är inblandade i ska kunna få straffreduktion på straffet. Tanken är att samarbete ska gynna samhället. Detta bör utredas.

Reglerna om förundersökningsbegränsning måste användas mera offensivt. Det kan göras genom inskränkningar i förundersöknings- och åtalsplikten. Det ger en effektivare handläggning och ökar rättssäkerheten. I stora mål, framförallt ekobrott, kan det idag dröja år innan någon lagförs för att förundersökningsplikten medför att målen utreds i allt för stor omfattning.

Kraftfull mobilisering mot den organiserade brottsligheten

Ingen vet riktigt hur mycket pengar som omsätts genom den organiserade brottsligheten, men siffror på 1 500 miljarder dollar per år nämns. Även i Sverige handlar det om miljardbelopp varje år. Den organiserade brottsligheten ägnar sig åt allt från ekonomisk brottslighet, narkotikasmuggling, hänsynslös handel med människor till att råna, hota och utpressa enskilda och företagare. Det finns tydliga kopplingar mellan den grova organiserade brottsligheten och terrorism, som inte sällan finansieras genom grova brott.

Det krävs en kraftfull mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten. Vi vill slå ihop de enheter inom rättsväsendet som arbetar mot dessa brott, Rikskriminalpolisen, Säkerhetspolisen och Ekobrottsmyndigheten, till en nationell spetsorganisation med namnet Polisens riksorganisation mot ekonomisk och organiserad brottslighet (Reko). Det skulle innebära en tydligare och rakare ledningsfunktion inom Polisen. Revirtänkandet minskar och informationsutbytet fungerar bättre. Brotten det handlar om har nästan alltid en koppling till alla tre myndigheterna och kommer då att kunna hanteras effektivare. Det gäller även underrättelsearbetet som är en viktig del av både Rikskriminalens och Säkerhetspolisens arbete. En sammanslagning skulle innebära ett bättre resursutnyttjande och främja öppenhet.

För att öka skyddet för dem som vittnar behövs även ett förbättrat vittneskyddsprogram. Här skulle ett ökat nordiskt samarbete kunna hjälpa till.

Fel! Okänt namn

Skärp det brottsförebyggande arbetet

Med fyra års borgerligt styre har klyftorna i samhället ökat. Under samma tid har antalet anmälda brott ökat med 200 000 och ligger nu på sin högsta nivå någonsin. All forskning visar att det finns ett tydligt samband mellan ojämlika levnadsvillkor och brottslighet. En väl fungerande välfärd som ger alla barn och ungdomar möjligheter att lyckas i livet är därför avgörande för att minska utanförskap, missbruk och brottslighet. Därför är det viktigt göra förstärkningar i skolan, förbättra socialtjänstens arbete, skapa meningsfull fritid för unga och satsa på jobben.

Vi vill se ett starkt rättsväsende som kan gripa in med andra aktörer i samhället, på olika nivåer. Allt yngre rekryteras till brottslig verksamhet. Den utvecklingen måste stoppas.

Polisen har en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet. Vi vill utveckla arbetet med kontaktpoliser i hela landet. Det innebär att en lokal polis knyts till varje skola. Dessa ska arbeta brottsförebyggande men också delta i andra aktiviteter på skolan. Samverkan mellan skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård och polis kan förstärkas genom bindande samverkansavtal. Även samverkan med frivilligorganisationer har en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet. Problematiken med hedersrelaterat våld och förtryck drabbar många ungdomar. Att polis och åklagare har god kunskap om denna företeelse är en förutsättning för att man ska kunna arbeta förebyggande och göra tidiga insatser. Polisen ska få bättre möjlighet att förebygga langning och förhindra att unga dricker alkohol. Unga som begår brott behöver en tydlig reaktion och snabba insatser för att komma på rätt spår igen. Så sker inte idag. Det vill vi ändra på. Utan förebyggande åtgärder och tidiga insatser förblir kampen mot brottsligheten ineffektiv.

Bekämpa övergrepp mot kvinnor och barn

Sexuella övergrepp mot flickor och kvinnor är ett av våra största samhällsproblem. Den borgerliga regeringen har nästan inte genomfört några lagändringar under hela förra mandatperioden för att stärka flickor och kvinnor som utsatts för sexuella övergrepp. Det krävs en skärpning av synen på sexualbrott. Vi vill införa ett nytt straff – synnerligen grov våldtäkt. Vi vill göra om koppleribrottet till människohandel. Det höjer straffvärdet och ökar skyddet för brottsoffret. Vi vill dessutom skärpa straffet för sexköp till ett års fängelse och införa skadestånd för brottsoffret. Stalkning ska införas som en ny brottsrubricering.

Men det finns ytterligare åtgärder att göra för att utreda, förebygga och förhindra sexuella övergrepp. Ett nationellt kunskapscentrum skulle förbättra forskningen om sexualförbrytare och medverka till bättre behandlingar för dessa. Det behövs även särskild kompetens på akutsjukhusen för dem som utsatts för sexuella övergrepp. Vi vill även inrätta en hjälptelefonlinje för dem

som känner sig oroad för sina egna tankar, fantasier och beteenden som gränsar till eller innebär faktiska sexuella övergrepp. Utveckla dessutom en Internetbaserad behandling. En sådan behandling kan bli både lättillgänglig och sänker tröskeln för dem som befinner sig i riskzonen för sexövergrepp.

Målsägandebiträden för brottsoffer i sexualbrottsmål behöver dessutom komma in redan i inledningen av förundersökningen. Det stöd och den hjälp ett målsägandebiträde kan ge betyder mycket för den som utsatts för våld eller sexualiserat våld och ofta befinner sig i en traumatiserad situation.

Det är viktigt att bemöta barn och ungdomar som är brottsoffer på rätt sätt. Första kontakten kan många gånger vara avgörande för deras fortsatta bearbetning och hantering av vad de varit med om. Sedan några år finns det barnahus runt om i landet där man samlar alla utredande myndigheter, stöd och behandling under ett och samma tak i en miljö som är anpassad för att i största möjliga mån minska påfrestningarna för barnet. Denna verksamhet har efter utvärdering visat sig vara mycket väl fungerande på så sätt att barn som utsatts för våld eller övergrepp fått ett bättre bemötande, bättre stöd i rättsprocessen och bättre psykosocialt stöd i den inledande fasen av den rättsliga utredningen. Den så viktiga samverkan mellan myndigheterna har blivit mer effektiv. Vi vill se att det ska finnas minst ett barnahus i varje län framöver vilket regeringen aktivt bör stimulera. Vi anser också att regeringen bör medverka till att barnhusens uppdrag ska omfatta barn upp till 18 år. Kommunerna måste utveckla det egna stödet samt uppmuntra och stödja frivilligorganisationer som vill arbeta med stöd till brottsoffer och dennes anhöriga.

Förbättra kriminalvården

Kriminalvårdens ekonomi har under flera år visat underskott. Satsningarna på polisorganisationen har ökat trycket på resten av rättskedjan. Antalet klienter ökar inom kriminalvården. Inte sällan har de intagna multikomplexa problembilder. Denna utveckling ställer höga krav på kriminalvårdens utveckling och innehåll. Bristande resurser skapar en ineffektiv kriminalvård som riskerar att motverka de intagnas rehabilitering och försämrar arbetsmiljön för dem som jobbar inom kriminalvården. Fackförbundet Seko har rapporterat om kraftig överbeläggning och hårdare klimat inom anstalterna. Det är trångt både på anstalter och på häkten runt om i landet. Häktade har behövt transporteras runt långa avstånd för att få plats, vilket är ineffektivt och resursslukande. Det är viktigt att personalbehovet och lokaler är anpassade efter de behov som finns för att skapa en väl fungerande kriminalvård. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en redogörelse för om kriminalvårdens resurser används effektivt och är tillräckliga för att bedriva en fungerande verksamhet.

Kriminalvården måste fortsätta att utveckla sin verksamhet för att åstadkomma en förbättrad och mer strukturerad övergång från livet i anstalt till livet i frihet. Halvvägshus innebär att den intagne är placerad i ett av Kriminalvården kontrollerat hem som är anpassat för att ge intagna särskilt stöd och tillsyn. Halvvägshus är ett ekonomiskt billigare alternativ än anstalt och främ-

Fel! Okänt namn på

jar återanpassning i samhället. Det krävs ökade ansträngningar för att få fler intagna i verksamhet i halvvägshus.

Det är även viktigt att kommunerna har en god beredskap för att kunna erbjuda stöd och vård som behövs efter frigivandet. För att underlätta kommunernas möjlighet till detta menar vi att det bör utredas hur alla de resurser som finns inom missbrukarvården, socialtjänsten, Arbetsförmedlingen etcetera kan samordnas på ett bättre sätt för att ge varje enskild individ ett relevant stöd i samband med frigivningen, ett så kallat utslussningsstöd. Stödet ska vara individuellt och insatserna ska vara riktade mot till exempel fortsatt missbruksvård, arbetspraktik, utbildning och boende. Insatserna ska vara dokumenterade i en handlingsplan som skrivits under av den enskilde, kriminalvården och kommunen.

En väl fungerande tillsyn är central för den slutna verksamhet kriminalvården utgör. Den tillsyn som JO utför idag är inte kontinuerlig och heller inte fullständig. En övervägande del av verksamheternas tillsyn ansvarar den egna myndigheten för. En modern kriminalvård ska ha en självständig tillsyn utifrån. Vi vill därför införa en oberoende instans utanför kriminalvården som ska sköta tillsynen över Kriminalvården.

Stockholm den 25 oktober 2010

Morgan Johansson (S)

Kerstin Haglö (S)

Elin Lundgren (S)

Arhe Hamednaca (S)

Christer Adelsbo (S)

Anna Wallén (S)

Mattias Jonsson (S)